

טבילת כלים בשבת (סימן שכג)

שו"ע: מותר להטביל כלי חדש הטעון טבילה, ויש אוסרים. וירא שמים יצא את כולם ויתן הכלי לאינו יהודי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו, ואין צריך טבילה.

הגה: ואם הוא כלי שראוי למלאות בו מים, ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה.

נתיבי עם: הרמ"א לא גילה דעתו כאן בשו"ע כמאן סבירא ליה (כמי הוא סובר), ורק הוסיף תיקון מלבד התיקון של מרן בכדי לצאת ידי שניהם. ואילו בד"מ¹ פסיק ותני בפשיטות, שאסור מדינא לטבול כלים חדשים בשבת. ועיין בק"ן² על הרא"ש בפ"ב דביצה ובהט"ז³ כאן ששניהם יצאו לישע⁴ סברת הרי"ף המתיר וסברת השו"ע דסבר כוותיה מהמשיגים עליהם.

כדי להבין את דבריו, נכנס לסוגיא:

הגמרא בביצה (יז-יח.) דנה בסוגיית כלים שנטמאו – מדוע אסור לטבול אותם ולטהרם בשבת. ומביאה הגמרא ארבעה טעמים לכך:

- א. **רבה:** גזירה שמא יטלנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברה"ר.
- ב. **רב יוסף:** גזירה משום סחיטה. (כלומר, כלים העשויים מבגד ששייך בו סחיטה). וכלים שלא שייך בהם סחיטה – גזרו בהם אגב הכלים הנסחטים.
- ג. **רב ביבי:** גזירה שמא ישהא. כלומר, אם יתירו לו להטבילם ביו"ט, הוא יחכה עד אז, ועלול להשתמש בהם בטומאתם לתרומה טהורה (רש"י).
- ד. **רבא:** מפני שנראה כמתקן. שהרי הכלי היה אסור בשימוש עד כה, ואחרי הטבילה ניתן להשתמש בו.

הרי"ף מביא רק את טעמיהם של רב ביבי ורב יוסף.

שואל **הרא"ש** על הרי"ף: הרי הרי"ף נוהג להביא רק הלכות השייכות בימינו. ומדוע הזכיר את סוגיית טבילת כלים טמאים, בימינו שכולנו טמאים אין לכך משמעות?! ולכן מסיק הרא"ש שכוונתו של הרי"ף הייתה לרמוז לטבילת כלים **חדשים** ביום טוב⁵, מצוה ששייכת גם היום. ויוצא לפי הרי"ף שכלים **חדשים** מותר להטביל בשבת, שהרי טעמיהם של רב יוסף ורב ביבי לא שייכים בכלים חדשים אלא רק בכלים **טמאים**.

הרא"ש בעצמו חולק על הרי"ף ופוסק כטעמיהם של רבה ורבא, וזאת בגלל שני כללים: א. במחלוקות רבה ורב יוסף – בד"כ הלכה כרבה. ב. רבא הוא

¹ דרכי משה – חיבורו הארוך של הרמ"א שממנו נכתבו הגהותיו על השו"ע.

² קרבן נתנאל – לר' נתנאל וייל. ממפרשי הרא"ש. נפטר בדיוק לפני 250 שנה.

³ טורי זהב – לר' דוד הלוי סגל. ממפרשי השו"ע לפני כ-400 שנה.

⁴ ע"פ חבוקק ג', יג': יצאת לישע עמך לישע את-משיחך מחצת ראש מבית רשע ערות יסוד עד-צואר

סלה:

⁵ והוא הדין גם בשבת.

מאחרוני האמוראים, ולכן בד"כ הלכה כמותו.⁶ ומכיוון שטעמים אלה שייכים גם בטבילת כלים חדשים – הוא אוסר.

הקרוב נתנאל מסביר את פסיקת הרי"ף: רב ביבי מסכים גם לטעמו של רב יוסף לגבי כלים הנסחטים. ולגבי כלים שאינם נסחטים הוסיף את הטעם שמא ישהה. ומכיון שהגמרא הביאה ברייתא כדבריו משמע שהלכה כמותו.

גם ה**ט"ז** מאריך בדבריו להגן על הרי"ף ממחלוקתו של הרא"ש, ופותח דבריו במילים חריפות: "תמהתי על פה קדוש כהרא"ש בזה...". ותורף דבריו הוא שגם לרבא אין הכרח שאוסר להטביל כלים חדשים, כי ייתכן שאין בזה תיקון כל כך כמו טהרת כלים טמאים⁷, וכן מדייק שגם דעת הרמב"ם להתיר.⁸

שו"ע פסק כדברי הרי"ף להתיר. ומביא את הדעה המחמירה כ"ש אומרים". ורק "ירא שמים" הבא לצאת ידי חובת כל הדעות – יש לו תקנה לתת את הכלי לגוי במתנה ולשאול ממנו בחזרה. ואז, מכיוון שהכלי שייך לגוי – אין בו כלל חובת טבילה.

הרמ"א כאן לא חלק במפורש על השו"ע אלא הביא אפשרות הערמה שטובה גם למחמירים: אם לכלי יש בית קיבול, יתכוון למלא איתו מים מן המקוה – ובכך עלתה לו טבילה.

אמנם **בדרכי משה** הוא כותב: "ולי נראה דמדינא אסור כי יש לחוש לדברי האחרונים הרא"ש והרשב"א והמרדכי. והרב המגיד דחק לפרש דעת הרמב"ם לאסור כדי להעמידה כהלכתא ואיך נוציא הדבר ממשמעו לדחות דבריהן ולכן אסור לטבול כלים בשבת וי"ט:"

עכשיו, כדאי לחזור ולקרוא את דברי רבינו הנתיבי עם, ודבריו יובנו כמין חומר.

⁶ הלכה כבתראי משום שהם ראו את דברי הקודמים להם ושקלו בדעתם את הדין. ואנו סומכים עליהם.

⁷ הוא יוצא מתוך הנחה שטבילת כלים חדשים היא מדרבנן, כפי שכותב הרמב"ם בפי"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"ה.

⁸ ובדבריו מביא את המהרש"ל שטען שהב"י לא ראה את דברי הרמב"ם שאסר טבילת כלים טמאים, והוא הדין לחדשים. וכותב עליו ה**ט"ז**: "לא היה לו להקל בכבוד רבינו הגדול הב"י והרב המגיד (מגיד משנה), לייחס עליהם טעות כזה שלא עיינו בפרק כג' דשבת (ברמב"ם), וזה היה חסרון אין לייחסו כי אם לקטנים, אבל לא על גדולי ישראל כמותם דוודאי ראו וראו... "מכאן נלמד אנו את הזהירות הנדרשת בכבודם של גדולי ישראל האמיתיים.